

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1035

מסכת חולין קי"ז - קכ"ג ♦ טבול יום ד', ד' - ידיים א', ב'

בס"ד, י"ז אדר ב' תשע"ט

השבוע בגליון

- ♦ "שולחן ערוך" - "אם אוכל דבר שטיבולו ב... דם, צריך נטילה". היתכן?
- ♦ דם אדם שצבעו השתנה
- ♦ מעי בהמה שנמכרו כ"טרפה" והתגלו כ"נבלה"
- ♦ אין לבטל מקח בטענות סרק

- ♦ טעם' מהו
- ♦ מאכל מוצק פולט טעם בלבד, נוזל פולט טעם עם חומר
- ♦ שקילת החלב יכולה להציל את סיר הבשר
- ♦ במקומו של ר"י הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב" - מדוע?
- ♦ כשהרשב"א ענה שתי תשובות סותרות על אותה שאלה

♦ אחרי רבים להטות - במחלוקת שהוכרעו בבית דין

דבר העורך

פגישה בקופת חולים

ר' ירוחם התרווח על הספסל, שאף מלא ריאותיו מאוויר הבוקר הצח שטרם נעכר בעשן כלי הרכב, ונמנם קלות לקול ציצי ציפורים עירניות. **זבוב** טורדני שחג סחרחרות סביב אזנו הקיצו מתנומתו. הוא הסיר את משקפי הקריאה, הרכיב תחתם את משקפי הראייה וסקר ממושכות את הבניין שבו ממוקם סניף קופת החולים. **ב"ה** שנים רבות מאחוריו, ומעולם לא נזקק לשירותיהם של מומחי הרפואה. הבוקר, משום מה, הוא חש כי עליו לזמן את עצמו בדחיפות לסניף המקומי של קופת החולים. **מיד** לאחר שסיים את תפילת וותיקין, החיש את פעמיו לסניף קופת החולים. ידעתי, סיפר לאחר מכן, כי לילות הסניף אינן נפתחות בשעת בוקר כה מוקדמת, אך דחף פנימי הריץ אותי להמתין בתחנת האוטובוס שליד קופת החולים, עד אשר יפתחו שעריה. **מה** הריץ את ר' ירוחם? לשם כך, משחזר ר' ירוחם מאורע שהתרחש לפני שנים רבות. **נולדתי** ברוסיה, הוא פותח את סיפורו, ומבטאו הכבד מעיד על מוצאו. עם זאת, שפתו הקולחת והתנסחותו העסיסית מוסיפים נופך לסיפור המדהים שבפיו. **מרבית** שנותי גדלתי תחת צלו של המגף הרוסי. רבים מחברי נעלמו באישון ליל, אחרים הוגלו, נעצרו, נענשו ונקנסו, ובהם יהודי אשר היה שותפי בניהול מפעל קטן. **עיניו** מצטעפות בדוק של דמעות. הוא נענש בעטיי!!! אני הלשנתי עליו!!! אדם צעיר הייתי, מעט פוחז, וביום מן הימים, כאשר יחסי עם שותפי עלו על שרטון, ולבסוף אף נותקו קשרינו לחלוטין, החלטתי לנקום בו. **פניתי** לאן שהיה צריך לפנות, וסיפרתי כי שותפי למפעל אינו נאמן למדינה ויש לחשוש מפניו. **תגובת** אנשי הק.ג.ב. היתה מיידית. שותפי נקנס בסכום עצום כתגובה על חוסר נאמנותו לאמא רוסיה. **מאותו** יום לא ראיתי את שותפי למפעל. לא ידעתי מה אירע לו, לא שמעתי ממנו, או ממי מבני משפחתו מאומה. נעלם. איננו. **שנים** רבות חלפו להן. כאשר נפתח מסך הברזל קמתי ועליתי לארץ אבותינו, חמדת לבבנו.

דף קטז/ב אם יש בנותן טעם

טעם' מהו

בדפים הנלמדים בתקופה זו, אנו עוסקים גם בטעם הנפלט מן המאכל ונבלע בכלים שבו הוא מתבשל, או במאכלים המתבשלים עמו.

מה טיבו של הטעם? אין ספק כי שאלה זו מנקרת בלבו של כל לומד דף היומי. ובכן, הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"א סימן מ"א), התכתב בארוכה עם אחיו הגאון רבי מרדכי בנושא זה, ובמכתבו הוא פרט באופן בהיר ומסודר את משנתו, המבוססת על ה"טור" ועל ה"שולחן ערוך".

מאכל מוצק פולט טעם בלבד, נוזל פולט טעם עם חומר: קיימות שתי אפשרויות להפרשת טעם ממאכל. עיתים, המאכל פולט טעם, טעם בלבד, ופעמים חלק ממשי מן המאכל נפרד הימנו, וכמובן שחלק זה נושא בחובו גם טעם. אימתי הטעם מועתק מן המאכל על ידי הפרשת טעם בלבד, ואימתי מופרשים מן המאכל חומרים ממשיים? ובכן, אומר הגאון רבי משה פיינשטיין, מאכלים מוצקים, מפרישים טעם בלבד אך גופם אינו נחסר במאומה, לעומת זאת, מאכלים נוזליים, אינם מפרישים טעם בלבד, ולעולם הטעם היוצא מהם מלווה בחלק מן המאכל עצמו. לפיכך, כאשר בשר הפריש טעם, משקלו וגודלו נותרו כשהיו, טעם בלבד יצא ממנו. אך כאשר יין הפריש טעם, משקל היין פוחת, משום שהיין אינו מפריש טעם בלבד.

לקביעה זו, השלכה הלכתית מעניינת וגם מעשית. כאשר אדם נוטל כף חלבית ומגיס עמה קדרת בשר, משערים כאילו כל הכף היא חלב ועל הבשר להיות פי ששים מגודל הכף, כדי שנוכל לומר שהחלב בטל בשישים, מפני שאין יודעים כמה חלב בלעה הכף. כמו כן להיפך, אם בחשו סיר חלב בכף בשרית, משערים את כל הכף כאילו היא בשר ואם אין בחלב פי ששים מן הכף, הוא אסור באכילה.

שקילת החלב יכולה להציל את סיר הבשר: ברם, אם הכף שבה אנו עוסקים היא חדשה, ופעם אחת בלבד השתמשו בה כדי להופכה לחלבית או לבשרית, אזי יהא הבדל בין סיר הבשר לקערת החלב. נתחיל מסיר הבשר. תחילה בחשו חלב רותח בכף, ואחר כך הגיסו עמה בשר. אם ידוע בבירור מה היתה כמות החלב לפני שבחשו בו עם הכף, ניתן לשקול את החלב כעת, ולאמוד את כמות החלב שנבלעה בכף, ומעתה, אין צורך בכמות בשר פי ששים מכל הכף, אלא די בכמות בשר פי ששים מכמות החלב שנחסרה. אולם, במקרה הפוך מדידה זו לא תועיל מאומה. שכן, גם אם ניווכח כי לא נחסר מאומה מקדרת הבשר, אין בכך הוכחה כי כל הכף לא הפכה לבשרית, שכן, מאכלים מוצקים מפרישים טעם בלי חומר ממשי, ויתכן שכל הכף נספגה בטעם בשר...

צעילוי נשמת

מרת **לאה גרינפלד** ע"ה
 ב"ר אברהם ז"ל
 נלב"ע י"ז באדר ב' תשמ"ט
תנצב"ה
 הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **רבקה (אריקה) יעקבסון** ע"ה
 ב"ר יהודה ז"ל
 נלב"ע י"ט באדר תשס"ד
תנצב"ה
 הונצחה ע"י בנה ידידנו
 הר"ר **אריה דודרה יעקבסון** ה"ו

צעילוי נשמת

הר"ר **מרדכי שלום לויטס** ז"ל
 ב"ר מאיר ז"ל
 נלב"ע י"ח באדר א' תש"ס
תנצב"ה
 הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

דף קטז/א במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב

"במקומו של ר"י הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב" - מדוע?

"במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב". במילים פשוטות אלו הגמרא אומרת, כי יהודים שהתגוררו בעיר מסויימת לא הקפידו על הוראת חכמינו זכרונם לברכה, לבלתי אכול בשר עוף עם חלב, כגדר לאיסור התורה לאכול בשר בהמה עם חלב, משום שזו היתה עירו של רבי יוסי הגלילי, אשר חלק וסבר, כי מעולם חכמים לא תקנו זאת, ואף על פי שיתר החכמים חלקו עליו, במקומו נהגו כמותו. לא רק באיסור דרבנן הדברים אמורים, אלא גם במחלוקות הנוגעות לאיסורי תורה, כאמור בגמרתנו, שבמקומו של רבי אליעזר כרתו עצים בשבת! והסיקו בהם מדורה בשבת! כדי להכין את כלי המילה בשבת!

רבים הם עד למאד חילוקי הדעות בהלכה שבין העדות השונות, וכבר הראשונים (רא"ש מועד קטן פ"ג סימן פ"ז, תוספות עבודה זרה לח"ב ד"ה "אי משום", ועוד) מסתמכים על תשובה קדמונית מימי הגאונים (הודפסה בסוף "ים של שלמה" בבא קמא), שבה נמנו חמישים חילוקים בין בניי בבל לבני ארץ ישראל בכל חלקי ההלכה. מאז ועד היום, התערבלו גלויותנו, נפוצו, התכנסו ושוב גלו, ורבו השיטות והדעות.

הידיעה החשובה שבגמרתנו, כי בני מקומו של החכם בעל דעת המיעוט רשאים לנהוג כדעתו, אף על פי ששאר החכמים חולקים עליו, היוותה כר פורה לרבים מחילוקי המנהגים שבין עדות ישראל. למסקנה זו הגיעו הרשב"א (שו"ת ח"א סימן רנ"ג) והר"ן (שו"ת סימן מ"ח), כאשר הם מורים לגבי מחלוקות מסויימות, כי במקומות מגוריהם של הר"ף והרמב"ם יש לנהוג כשיטתם, אף על פי שבשאר קהילות ישראל לא נהגו כשיטתם בהלכות הנדונות.

כשהרשב"א ענה שתי תשובות סותרות על אותה שאלה: גישתו זו של הרשב"א בולטת בתשובותיו, כאשר פעמים שעל אותה שאלה הוא משיב שתי תשובות שונות לחלוטין, הסותרות זו את זו. הצצה אל ראש התשובה מגלה, כי כל אחת מהן ממוענת ליעד אחר, ולפיכך על בני המקום לנהוג כהוראתו של בר הפלוגתא שהתגורר בעירם לפני שנים רבות (ראה שו"ת "אדמת קודש" או"ח סימן י').

השאלה המתבקשת היא, הלא אמרה תורה "אחרי רבים להטות"! כיצד, איפוא, רשאי אותו פוסק יחיד להיוותר איתן בדעתו ולהורות לבני מקומו לנהוג כדעתו, נגד דעת הרבים. ובכן, משנגענו בשאלה בסיסית וחשובה זו, ראוי להבהיר כלל עיקרי.

אחרי רבים להטות - במחלוקות שהוכרעו בבית דין: הכלל "אחרי רבים להטות" נסוב על הכרעת בית דין. כלומר, אם בית דין התכנס, שמע את דעות הצדדים והכריע כאחד מהם, אזי, על בעל הדעה שלא התקבלה לחזור בו ולחדול מלהורות כשיטתו (עיין "חזון איש" י"ד סימן ק"ג אות א', ז', ח'. ועיין מה שביאר בהרחבה בספר "סוד המשנה ועריכתה" לגבי מחלוקות בית שמאי ובית הלל). שונים הם פני הדברים במחלוקת שלא הוכרעה בבית הדין. כאשר מורה הוראה ניצב בפני מחלוקת שכזו, עליו להלך אחר דעת רוב הפוסקים - שכן הדעת נותנת, אלא אם כן הוא תלמיד חכם ומורה הוראה מובהק, ודעתו נוטה בבירור להכריע כדעת מיעוט הפוסקים (עיין חזו"א שם, אות ח'), אם לאו, עליו להלך אחר דעת רוב הפוסקים. אין צורך להדגיש, כי המדובר בתלמיד חכם בר סמכא, שבכוחו לשקול אלו מן הדעות לצרף למחלוקת. אכן, כל ספרי ההלכה אשר על פיהם אנו חיים, מבוססים על הכרעת ההלכה לפי רוב שיטות הפוסקים שחיוו את דעתם בהלכה הנדונה, לא מחמת ההלכה של "אחרי רבים להטות", אלא מצד הסברא (עיין חזו"א שם).

מעתה, מובן היטב כי במקום מגוריו של רבי יוסי הגלילי, הוא הורה כשיטתו, כי מחלוקת זו לא הוכרעה על ידי בית הדין הגדול, וכן כל אותם מחלוקות שבין רבותינו הראשונים.

בני מקום שקיבלו על עצמם את כל פסקי של חכם מסויים: לא זו בלבד, אלא גם בני מקום מסויים שחכמיהם קיבלו על עצמם את כל פסקי של חכם פלוני, הרי הם נוהגים כמותו הן לקולא והן לחומרא, גם אם אינו מתגורר בינותם. הרשב"א (שם) מסביר, כי "כל שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי אחד מגדולי הפוסקים... והרי עשו אלו הגדולים כרבם".

ארץ ישראל, מקומו של מרן רבי יוסף קארו: בעקבות כך התעורר נידון ענף ורחב היקף לגבי מנהגי תושבי ארץ ישראל. שכן, ארץ ישראל נחשבת כמקומו של מרן רבי יוסף קארו מחבר ה"שולחן ערוך", ורבים הם הפוסקים המעידים על תושבי ירושלים וסביבותיה, כי הם קיבלו עליהם את פסקי והוראותיו [ועיין חזו"א שם אות י' שאין הדבר מוסכם]. לימים, החלו יהודים מארצות אשכנז להשתקע בארץ, והתעוררה השאלה, האם עליהם לנהות אחר בני המקום ולנהוג ככל פסקי והוראותיו של ה"שולחן ערוך", אף על פי שבעיר מוצאם הכריעו כשיטת הרמ"א.

אכן, בעבר, עת האשכנזים היוו מיעוט של ממש בקרב יהודי הארץ, אנו מוצאים את הוראתו של ה"חכמת אדם" ("שערי צדק" שער משפטי הארץ פרק י"א סימן כ"ו), כי יש לכפות את האשכנזים לנהוג לחומרא כמנהג הספרדים בעניין "מיעוץ הסיירות", שהרי בני ארץ ישראל קיבלו על עצמם את מרותו של ה"שולחן ערוך", והרמב"ם שקדם לו (עיין שם "בינת אדם").

בימינו עדות ישראל מתנהלות עדה על פי הלכותיה ומנהגיה, כהסברם של הפוסקים, כי

ב"ה התקרבותי אלה יהדות, התחלתי להשתתף בשיעורי תורה, בזמני הפנוי אני מסייע לארגונים העוסקים בצרכי ציבור, וניתן לומר כי אני גם רוה נחת מצאצאי: **אולם** ככל שהתקרבותי אל בוראי, החלה מחשבה נוראה מנתקת בליבי. מה אענה ליום פקודה, ביקשתי בכל מאודי לאתר את שותפי, כדי לשלם לו את שווי הקנס שהתגולל עליי בעטיי, אך כל מאמצי עלו בתוהו. **ניסיתי** לברר איה בניו, היכן בנותי, נכדיו או צאצאיי, אך הדבר לא עלה ביד. כאליו נבלעו הוא וכל משפחתי באדמה, לבלי שוב.

שבור ורוצץ פניתי אל הגאון רבי שמואל טרוביץ זצ"ל, מייסד ישיבת "כנסת מאיר" בעיר ראשון לציון, ואשר גם כיהן כרב במקום, ושטחתי בפניו את מצוקתי. **הרב** הביט בי בעיניו הרחמיאמיות. ר' ירוחם, אמר לי, אולי אני רב. אבל שינו יודעים, כי אינני לא חוקר ולא בלש. מה אעשה לך, סיים בעצבות. **נכון**, השבתי, כבוד הרב אינו בלש, אבל איני רוצה לשוב לכור מחצבתי כאשר קופה של שרצים על כתפי. כבוד הרב, אני מבקש, מתחנן... אתה דיין, בבקשה, תמצא פתרון...

אפנה לרב העיר, השיב הרב טרוביץ, אל הרב וולפא שליט"א ואל תלמיד חכם נוסף, נשב במושב בית דין ונדון בענייניך. אנא שוב אלי בעוד שבועיים.

נפרדתי ממנו שמח וטוב לב. איש יקר זה הבין לרוחי, והתאמץ עבורי ככל הניתן.

כעבור שלושה עשר יום השכמתי כדרכי לתפילת וותיקין, וכפי שסיפרתי, פניתי לסניף קופת החולים. **שם**, על הספסל, התיישב לידי אדם נחמד, ותוך זמן קצר פתחנו בשיחה קולחת בשפת אימי, רוסיית. גם הוא היה עולה חדש.

שוחחנו על הא ועל דא. על השנים הקשות, על תחבולות שונות שהערימו יהודים כדי לשמור על מצוות התורה, על אנשים שהשלטון הציק להם ללא הרף ומירת את חייהם וכן הלאה.

תוך כדי שחיתנו התברר לי כי איש שיחי התגורר ברוסיה בסביבות מחוז מגורי. מיד נדרכת. חושי התעוררו. בשנים האחרונות הפכתי לי למנהג לברר אצל עולי רוסיה בני מחוזי אם חלפה באזניהם שמועה על שהיא על שותפי לשעבר.

אולי אתה מכיר, שאלתי אותו. לפני הרבה שנים היה מפעל במרכז האזור התעשייתי אשר נוהל על ידי שני שותפים, לאחד מהם קרא... **לא** הספקתי לסיים את המשפט והוא פלט מיד, בודאי, השיב, אני חתנו!

לא היה קץ להתרגשותי. בדמעות שליש סיפרתי לו את דבר המעשה אשר אירע, אך הוא לא ידע מאומה והציע לי להתלוות לביתו ולשאול את פי רעייתו, בתו של שותפי לשעבר, אם זכור לה מעשה זה.

לא אלא אתכם בדברים. נכנסתי לביתם מעט לאחר זריחת השמש ויצאתי הימנו לפני שקיעתה. שעות ארוכות היא גוללה בפנינו את דבר המאורעות אשר התגוללו על משפחתה מאז ועד היום הזה, וכן, היא זכרה את הסכום המדוייק של הקנס אשר הוטל על אביה.

ההזמנה למושב בית הדין בוטלה מיידי, ר' ירוחם השיב את הכסף לצאצאי שותפו לשעבר ולנשמתו היתה הרווחה.

כי יעזור ה' לשבים, כאשר אין יד טבעם משגת ויחדש בקרבם רוח טהורה להשיג מעלת אהבתו. **כך** כתב רבינו יונה בן רבי אברהם גירונדי בספרו "שערי תשובה". כאשר יהודי מתאמץ בכל מאוודו לקיים את מצוות ה' והדרך חסומה בפניו, אזי, מאותו שלב בו אין ביד אנוש להושיע, נפתחים לפניו שערי שמים. רבון העולמים מושיט את ידו הפרוסה לקבל שבים ומנחה אותו יהודי בדרך העולה בית א-ל.

מעשה פלאי זה, המובא בהקדמה לספר מעדני שמואל להגאון רבי שמואל טרוביץ זצ"ל מלמדנו, כי המשפט 'אני לא יכול', צריך להמחק מהלקסיקון כאשר מדובר בעניינים רוחניים. אתה יכול, הוא יכול, כולנו יכולים.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. תפק: mendelson@meorot.co.il :דוא"ר 03-570-67-93

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף קכב/א גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין

מה ירתיע את האדם?

נאמר בגמרתנו: "דבר תורה עור אדם טהור, ומה טעם אמרו טמא, גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין".

בוא וראה עומק הבנת חז"ל בכוחות הנפש של האדם. אף אם הגיע לדיוטה התחנתונה הוא עושה שטיחים מעורות הוריו, מכל מקום, אף השפל הלזה, אם על ידי כך יטמא בטומאה קלה דרבנן, כבר הוא פורש ממעשהו המביש!... ("מאורה של תורה" ויקרא יא/ב בשם דברי אליעזר).

דף קכג/א קרקפלו [עור ראשון] של ר' ישמעאל

כיצד נטמא רבי ישמעאל לרשב"ג

לכאורה, כותב האדמו"ר ממונקטש זצ"ל, פלא הוא, כיצד נטמא רבי ישמעאל כהן גדול לחברו רבן

החל משנת תק"ל גבר זרם העולים האשכנזים לארצנו הקדושה ומאחר שהם ניהלו את חייהם בקהילות נפרדות, ולא התעררו בקרב יושבי הארץ, לא חלה עליהם חובה לנהוג כמנהגם ("ארץ חיים" בסוף קונטרס הכללים כלל כ"ד, שו"ת "מנחת יצחק" ח"ח סימן א').

דף קיז/א שהדם נוהג בבהמה וחייה ועוף

"שולחן ערוך" - "אם אוכל דבר שטיבולו ב... דם, צריך נטילה". היתכן?

לאחר שלמדנו וחזרנו, כי אסור לאכול דם בהמה חיה ועוף, נבין בנקל, מדוע נזעקו האחרונים למקרא פסקו של ה"שולחן ערוך" (או"ח סימן קנ"ח סעיף ד'): "אם אוכל דבר שטיבולו באחד משבעה משקין שסימנם י"ד שח"ט ד"ם (דהיינו: יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים) ולא נתנגב... צריך נטילה בלא ברכה". הרמ"א מוסיף על כך: "ואפילו אינו מטביל רק ראש הירק או הפרי... יטול בלא ברכה".

הלכה זו מתייחסת להלכות אכילה, שהאוכל מאכל שהדרך היא לטבול אותו במשקה, והוא טבל אותו באחד משבעה משקים [המנויים בתוך ההלכה המצוטטת לעיל], צריך ליטול את ידיו לפני אכילתו. האם אין כאן טעות? מרן ה"בית יוסף" והרמ"א מתייחסים באדישות ליהודי שמטביל את מאכלו בדם, עד שהם מורים לו, כי עליו לדעת שמוטל עליו ליטול את ידיו לפני האכילה! נשמע מוזר, הלא כן?

טובל בדם לצורך בריאות: אחרונים רבים ניסו את כחם בביאור פסק הלכה זה. ה"מגן אברהם" (שם, ס"ק י') כותב, כי הלכה זו מתייחסת ליהודי שנאלץ לאכול משקה טובל בדם בהוראת הרופאים, לצורך בריאותו.

רק קצה אחד הוטבל בדם: בעל ה"באר היטב" הקדום [אב"ד ברלין], כתב, כי יתכן שהלכה זו מתייחסת למאכל שקצהו הוטבל בדם, שהמבקש לאכול את קצהו השני, היבש, חייב גם כן ליטול את ידיו, שהרי כך הוא דינם של מאכלים, שגם אם חלקם נטבלו באחד משבעה משקין, יש ליטול ידיים לפני אכילתם (רמ"א שם בשם הב"י).

אך בעל ה"קרבן נתנאל" (ב"נתיב חיים", שם) מעיר, כי חובת הנטילה על פירות שנטבלו בחלקם, היא מחשש שהאוכל את החלק שאינו טבול, יגרר תוך כדי אכילתו לאכול את החלק הטבול. ברם, לגבי מאכל טבול בדם, אין כל חשש שכזה, שהרי הכל נזהרים באכילת דם (ועיין בשו"ת "הר צבי" או"ח סימן פ"ד).

דם אדם שצבעו השתנה: הגאון בעל "נזירות שמשון" כותב, כי הרי דם אדם אינו אסור אלא משום מראית העין. יתכן שהלכה זו מתייחסת לדם אדם שצבעו נשתנה ושוב אינו אסור משום מראית העין, ומאחר ששם משקה עליו האוכל מאכל שנטבל בדם זה, חייב בנטילה.

דם דגים: ואילו הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (בהגהות על ה"שולחן ערוך" שם) כותב, כי תמיהה זו מבוססת על ההנחה, שדם דגים אינו נחשב "משקה", ברם, יתכן שגם דם דגים, המותר באכילה, נחשב משקה, שהרי כל הנוזלים היוצאים מן הדג קרויים "משקה" (עיין זבחים כב/א) ומשכך, ה"שולחן ערוך" נזקק להורות, כי יהודי הטובל את מאכלו בדם דגים, יטול את ידיו [אולם, זה לדעת הטור וה"שולחן ערוך" י"ד סימן ס"ו סעיף י', אך מלשון הרמב"ם משמע שדם דגים אסור מדרבנן - עיין "ערוך השולחן" שם].

דף קכא/ב אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו

מעיי הבהמה שנמכרו כ"טריפה" והתגלו כ"נבלה"

מעשה בקצב שמכר את חלקי הבשר של בהמה שעמדה לשחיטה, וסיכם עם אחד הקונים כי מעיה של הבהמה קנויות לו הן אם תמצא כשרה והן אם תמצא "טריפה".

הבהמה נשחטה, ולבסוף התברר כי השוחט טעה במלאכתו והשחיטה לא עלתה כהוגן. נמצאה הבהמה לא כשרה ואף לא טריפה, אלא נבלה, שמתה בלא שחיטה. שהנה, הן הטריפה והן הנבלה אסורות באכילה, אלא שהנבלה, שמתה בלא שחיטה כדיון, גם מטמאה במגע ובמשא, ואילו בהמה שנשחטה כדת ונמצאה "טריפה", אין לה דין נבלה, משום שהשחיטה מטהרת מידי נבלה. בזמנינו, שהכל טמאי מתים, אין משמעות מעשית לטומאת הנבלה.

"טריפה" קניתי, לא נבלה: ברם, הקונה הממולח קפץ על האמתלה שנקלעה לידי וטען, כי המקח בטל. הוא סיכם עם המוכר כי יטול את מעיי הבהמה הן אם כשרה והן אם "טריפה", ואילו מעיה של "נבלה" לא עלתה על דל שפתיו, כלך לך איפוא עם מעיי נבלתך, הפטיר הקונה, והשב לי את כספי.

השניים לא הגיעו לעמק השווה והריב"ש נתבקש להכריע בנידון, והוא השיב להם, כי יש להלך אחר לשון בני אדם, אשר מכנים 'טריפה' את כל הבהמות ששחיתתן לא הועילה להן, אם משום שהשחיטה עצמה היתה פגומה, ואם משום שהבהמה נמצאה פגומה לאחר השחיטה. כך גם הפרק השלישי שבמסכת חולין "אלו טריפות", כולל בתוכו מקרים של נבלות מחמת השחיטה. לפיכך, הורה הריב"ש, המקח קיים ושריר.

אין לבטל מקח בטענות סרק: אין צורך בעיון מעמיק כדי להסיק, כי אילו אנשים היו מבדילים בלשונם בין בהמה שהתנבלה בשחיטתה, לבין בהמה שנמצאה טריפה, אזי, הריב"ש היה מצדיק את הקונה, אשר הסכים לרכוש 'טריפה' ולא 'נבלה'. מסקנה זו מנוגדת, לכאורה, לכלל הלכתי

לעילוי נשמת

הרב **ישכר זליג** ז"ל

בן הרב אהרן פרנקל תאומים ז"ל

נלב"ע כ"א אדר תשע"ו **תנצב"ה**

הונצח ע"י בנו הר"ר **חיים** הי"ו - ירושלים

לעילוי נשמת

הרה"צ ר' **יעקב מרדכי מרקוביץ** ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ח"י באדר ב' תשכ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידינו

הר"ר **צבי מרקוביץ** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **שלמה לוי** ז"ל בן לוי ז"ל

ובנו **יאיר לוי** ב"ר שלמה ז"ל

נלב"ע י"ט באדר תשע"ב **תנצב"ה**

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **ישראל מרגלית** ז"ל

ב"ר יוסף ז"ל נלב"ע כ"ב באדר א' תשס"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידינו

הר"ר **יעקב מרגלית** ומשפ' שיחיו - פרדס חנה

לעילוי נשמת

הר"ר **יהודה זאב קוטלייך** ז"ל

ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע י"ז באדר ב' תשס"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

הוקדש לעילוי נשמת

מרת **הנטשע פלדמן** ע"ה

ב"ר שלמה אליהו גולדברגר ז"ל

נלב"ע ט"ז באדר תשס"ט **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנו ידידינו

הר"ר **שלמה פלדמן** ומשפ' שיחיו - גבעתיים

הקובע (עיין ב"ב פד/ב), כי לא ניתן לבטל מקח בטענות סרק, וטענה שאין בה ממש אינה מתקבלת. והנה, במקרה שלפנינו דומה, כי הקונה נתלה באמתלה שאין בה ממש כדי לבטל את המקח, שכן, איזה הבדל מעשי יש בין מעי 'טריפה' למעי 'נבלה':

שניים מגדולי ישראל התייחסו לשאלה זו, כל אחד באופן שונה לחלוטין. ה"קצות החושן" (סימן רל"ב) השיב, כי אכן יש הבדל בין מעי 'טריפה' למעי 'נבלה'. ואילו ה"נתיבות המשפט" הגיב, כי אינו מבין כלל את השאלה.

נפתח בתשובתו של ה"קצות החושן".

אנו יודעים כי אבר שנתלש מבעל חיים בעודו חי, אסור באכילה - אבר מן החי. גם מעי בהמה שנשחטת כדת וכדין, נחתכות ממנה לפני מיתתה, שהרי הקנה והוושט נחתכים והבהמה אינה מתה מיד, ובכל זאת הם מותרים באכילה, מאחר שזו צורת השחיטה שהתורה ציוותה עליה, ואין איסור "אבר מן החי" בהמה זו, שכך הורתה תורה. בדף לג/א, מאמר "לתת לעוזרת הרומניה את שיירי הצ'ולנט" עסקנו בהרחבה בכך שאף על פי שכלפי הנוכרי אין השחיטה נחשבת כמאומה, שהרי לא נאמרו דיני שחיטה אלא לישראל, מכל מקום, כאשר השחיטה פעלה להתיר את הבשר לגבי היהודי, גם לגבי הנוכרי הותר הבשר.

אין אפשרות למכור לנוכרי את מעי הנבלה: מעתה, מובנת היטב טענת הקונה. הוא טוען, כי נוכרי רשאי לאכול מעי בהמה "טריפה" שנשחטה, אך אינו רשאי לאכול מעי נבלה. שכן, כאמור, שחיטת "טריפה" מועילה לה שאינה נבלה. הוי אומר, השחיטה כדת וכדין, אלא שהיהודי אינו רשאי לאכול את הבהמה מפני סיבות צדדיות שהתגלעו. שחיטה זו נחשבת כשחיטה "מתירה" ואף הגוי נישא על כפיה ואין איסור אבר מן החי על מעיה של הבהמה. ברם, אם הבהמה התנבלה, לא היתה כאן כל שחיטה, ומעי הבהמה אסורות משום אבר מן החי [הלכה זו כתב הרשב"א בתורת הבית דף ל/ב, ונפסקה בש"ך יו"ד סימן כ"ז ס"ק ב']. לפיכך, הקונה טוען כי יש הבדל בין מעי טריפה למעי נבלה, והוא ביקש לרכוש מעי טריפה בלבד, שהוא יכול למוכרו לנוכרי... על כך השיב לו הריב"ש, כי בסכמו עם המוכר על מעי 'טריפה', נכללו בדבריו גם מעי 'נבלה', שכך הוא לשון בני אדם.

בנוגע לתנאים, ניתן לעמוד על קוצו של "יוד": ואילו בעל "נתיבות המשפט" (שם ס"ק ד') חולק על דבריו של ה"קצות החושן". אכן, צודק בעל ה"קצות החושן" כי אין לבטל מקח בטענות בלתי ענייניות, אך בנוגע לדיני תנאים, רשאי בעל התנאי לעמוד על קוצו של יוד. במה דברים אמורים? ובכן, במקרה שלפנינו, הקונה התנה עם המוכר, כי הוא מוכן לרכוש מעי 'טריפה'. לא פלא, איפוא, כי הוא טוען שהתנאי לא התקיים. כלומר, הוא אינו מתייחס כלל למקח, אלא לתנאי שהוסכם ביניהם ולא הגיע לכלל מימוש. זוהי טענת הקונה. ועל כך השיב הריב"ש, כי בתוך תנאו, כלולים גם מעי נבלה, שהרי כך הוא לשון בני אדם.

שמעון בן גמליאל, שכאמור בפיוטי עשרת הרוגי מלכות נטל את ראשו וקוץו עלי. **אולם** אין כאן קושיה כלל. ראשית, לנשיא מיטמאין הכל (ראה שו"ע יו"ד סי' שע"ד סעי' י"א). שנית, יש להניח, שהם נהרגו על ידי הקיסר באיזשהו בית ולא על פני השדה. מכיון שכך כבר נטמא באהל ולא הוסיף טומאה על טומאתו במגע בראש המת... (קונטרס על הצדיקים עמ' כ"ח).

דף קכג/א לגיון העובר ממקום למקום ונכנס לבית הבית טמא **כיצד נטמאו השמנים בימי החשמונאים?** גמרתנו אומרת, כי חיל צבא נוכרי העובר ממקום למקום ונכנס לבית, הבית טמא, מפני שהם נהגו לשאת עמם במלחמה עור של ראש אדם מת, לצורך כישוף. **אמר הגר"א** בורדיאנסקי זצ"ל: **מגמרא** זו למדנו ביאור בפיוט "מעוז צור": "יונים נקבצו עלי, אזי בימי חשמונים ופרצו חומות מגדלי וטמאו כל השמנים". **כיצד** טימאו את השמנים? כיון שנקבצו ובאו לגיונות לגיונות, הרי היו עמם קרקפלין, עורות אדם, וטמאו את השמנים בטומאת אוהל... ("בנין אפרים").

דף קכג/ב כהנים זריזים הן **זריזות לכוּעס** אמר פעם הגאון רבי שמחה קפלן זצ"ל, רבה של צפת: הבריות סבורות שהכהנים רגזנים במיוחד. טועות הן; הכל רגזנים, אלא שהכהנים שהם זריזים **ממהרים** לכוּעס... ("שמחת התורה").

דף קכג/ב כהנים זריזים הן **מהי זריזות** נתבקש הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, על ידי אחד ממכיריו, לעשות עמו טובה - ולא עשאה מסיבות שונות. **עצלן** אתה, הטיח בו הלה. **טעות** בידך, השיב לו רבי חיים. סבור אתה שזריזות פירושה תמיד לעשות, ולא היא. 'כהנים זריזים הן' אמרו חז"ל; אולם יש ומשפט זה מופיע במשמעות של זהירות שלא לטמא (ראה ביצה יח/א) - הנה לעיתים הזריזות היא **לא לעשות**... ("מח ולב").

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם! **חייג עכשיו: 3029***

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

